

NEDERLANDSE SAMENVATTING

De betekenis van secularisering en de vraag of een samenleving gesecculariseerd is of niet, zijn nog steeds zeer controversiële onderwerpen in de academische wereld. Een groot gebrek aan overeenstemming aangaande de definitie en de bepaling van de mate van secularisering is kenmerkend voor het hedendaagse intellectuele debat. Met dit in gedachten claimt dit proefschrift dat het seculariseringsparadigma van Steve Bruce (dat stelt dat het proces van modernisering de secularisering versterkt en dat de Protestantse Reformatie de oorsprong is van deze transformatie die in West-Europa waar te nemen valt) niet alleen voor West Europese landen en hun voormalige koloniën en andere door het Westen beïnvloede landen geldt, maar ook waardevol inzicht kan bieden in seculariseringsprocessen in andere moderne of moderniserende delen van de wereld. Om echter het paradigma van Bruce te laten gelden voor samenlevingen die niet overwegend Protestants zijn, moet het enigszins uitgebreid worden. Om deze reden moeten sommige aspecten van dat paradigma, namelijk die welke te maken hebben met de geschiedenis van Europa, gerelativeerd worden (die dynamiek die direct met de Protestantse Reformatie in verband te brengen is), terwijl die aspecten die universeel relevant zijn, zoals wetenschappelijke vooruitgang, industrieel kapitalisme en verstedelijking, benadrukt moeten worden.

De bijdrage van wetenschappelijke vooruitgang aan het proces van secularisering lijkt niet direct, maar indirect te hebben plaatsgevonden. Ontwikkelingen in de wetenschap vergroten het menselijk rationeel bewustzijn en verkleinen het aantal gevallen waarin religie de levens van mensen beïnvloedt. Kapitalisme is een erg krachtige factor die samenlevingen, welke gekarakteriseerd worden door collectief bewustzijn, eenvoudige arbeidsverdeling, homogene kleine geïsoleerde gemeenschappen, alsook sterke gewoonten en tradities die gemengd zijn met religie, kan veranderen in samenlevingen die gekarakteriseerd worden door specialisatie, individualisering, rationalisatie, transport over grote afstanden, snelle communicatie en massaproductie. Verstedelijking ondermijnt de functies van bovennatuurlijke krachten doorgaans op drie manieren: door verhoogde mobiliteit, door het bieden van alternatieven binnen bijna elke sfeer van het leven, en door het creëren en beschermen van private gebieden die vrij zijn van het bovennatuurlijke. De centrale hypothese is de volgende: drie factoren, te weten wetenschappelijke vooruitgang, industrieel kapitalisme en verstedelijking kunnen leiden tot secularisering in een samenleving ongeacht de heersende metafysische of religieuze overtuigingen.

Om de hypothese die in deze dissertatie ontwikkeld wordt empirisch te illustreren, is het voorgestelde uitgebreide seculariseringssparadigma, gebaseerd op wetenschappelijke vooruitgang, kapitalisme en verstedelijking, toegepast op de Alevi-gemeenschappen in Turkije. Er zijn twee fundamentele redenen voor deze keuze. 1) Turkije is geen onderdeel van Europa of een voormalige kolonie en heeft in haar geschiedenis de Protestantse Reformatie niet doorgevoerd. 2) Er zijn vele publicaties die een opleving van Alevi-gemeenschappen in Turkije na 1980 lijken te suggereren. Daarom maakt dit onderzoek de keuze zich te richten op de Alevi's in de regio's Adana, Corum en Tunceli, met afspraken [dating] voor het huwelijk, partnerkeuze, huwelijksrituelen, echtscheiding, de instituties van de spirituele broederschap en de volksrechtbank in deze ge-

meenschappen als objecten van onderzoek, aangezien deze allemaal direct beïnvloed worden door de religieuze cultuur. De instituties van de spirituele broederschap en de volksrechtbank komen in dit onderzoek in bod in zoverre als ze betrekking hebben op huwelijkskwesties. Gedurende het veldwerk zijn achtentwintig kernvragen aangaande het huwelijk gesteld aan in totaal dertig paar mensen in drie steden (in iedere stad tien koppels) van twee generaties (ouders en kinderen) in semigestructureerde interviews, om inzichten te verkrijgen in de generatiekloof betreffende religie en haar effect op huwelijkskwesties.

Om deze data te analyseren is gebruik gemaakt van kwalitatieve data analyse software genaamd MAXQDA, die erg bruikbaar is met name voor een groot aantal bestanden. Op basis van deze interviews kan gezegd worden dat de transformatie onder de Alevi gemeenschappen in Turkije verklaard kan worden vanuit het uitgebreide seculariseringsparadigma, zoals het hier uiteengezet is. Opvallend is dat de opleving van Alevi-gemeenschappen sinds 1980 onderwerp is van academische onderzoeken in Turkije. Deze onderzoeken suggereren onder andere dat de Alevi's associaties hebben opgericht om hun identiteit in het publieke domein te promoten; Alevi overtuigingen en rituelen hebben een groter publiek weten aan te trekken door televisie- en radio-uitzendingen. De nieuwe generatie Alevi's verstopt haar identiteit niet, dit in tegenstelling tot eerdere generaties. De Alevi's worden tegenwoordig meer erkend door de overheid in vergelijking met het verleden. Maar ondanks deze opleving van hun religie lijken de huidige Alevi's zich te hebben verwijderd van hun traditionele Alevi overtuigingen en rituelen als gevolg van wetenschappelijke ontwikkeling, kapitalisme en verstedelijking. Specifiek voor dit proefschrift moet gezegd worden dat Alevi's in Turkije veel moderner zijn geworden in vergelijking met het verleden, terwijl tegelijkertijd een zeer indringend proces van secularisering aan alle huwelijkskwesties raakt als gevolg van de structuur van de moderne leefwijze.